

memorii | jurnale

Dorian Galbinski s-a născut la 29 august 1944 în comuna Regele Ferdinand (ulterior Mihail Kogălniceanu), județul Constanța, unde părinții lui se refugiaseră din cauza bombardării portului Constanța de către trupele aliate. În 1963 a început studiile la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași. A emigrat împreună cu familia în Israel în februarie 1965. Timp de un an a urmat cursuri de Arheologie și Civilizație franceză la Universitatea Tel Aviv, după care a fost încorporat în armată pentru serviciul militar obligatoriu de trei ani. În iunie 1967 a participat ca tanchist la Războiul de Șase Zile, în Sinai. După încheierea stagiului militar a lucrat timp de un an la Banca Națională a Israelului. În decembrie 1970, în urma unui concurs pentru ocuparea unui post de redactor la Secția română a BBC World Service, a plecat la Londra. A fost cel mai longeviv membru al secției, fiind prezent la microfon, sub pseudonimul Dorian Galor, timp de aproape 38 de ani, până la 1 august 2008, când Secția română și-a încetat transmisiunile. Din 2008, unele dintre articolele sale au fost publicate de Contributors.ro, Acum.TV și *Baabel*. În paralel a lucrat ca interpret și traducător independent pentru guverne britanice succesive, pentru familia regală britanică și pentru diverse companii comerciale internaționale.

DORIAN GALBINSKI

VIAȚA TRECE CA UN GLONȚ

**MEMORIILE
UNUI REPORTER
BBC**

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

Prefață: De ce am scris?	7
1. Rămâi cu bine, România – <i>Shalom</i> , Israel!	9
2. Război, deznădejde și intervențiile îngerului păzitor	97
3. „Fără Stalin, nu v-aș fi vorbit de la acest microfon!“	136
4. Umbrela bulgărească, agenți și revoluții.	200
5. Tranziție în România, mari schimbări la BBC	270
6. Și un fel de happy-end... deocamdată	338
<i>Mulțumiri</i>	357
<i>Indice selectiv de nume</i>	359

PREFAȚĂ

De ce am scris?

În septembrie 2008, la o lună de la închiderea redacțiilor BBC în limba română de la Londra, București și Chișinău, am fost invitați, membrii din prezent și trecut, la o recepție oferită de ambasada Marii Britanii la București, în onoarea celor aproape 70 de ani de activitate. Au fost acolo mulți dintre colegi și diverse personalități din România. După recepție, ne-am dus, un grup de colegi din cele trei redacții, să sărbătorim evenimentul la un restaurant. Am fost rugat, ca veteran, să le povestesc din trecutul redacției de la Londra, apoi din trecutul meu personal. Am fost extrem de mișcat de spusele unui tânăr, că tatăl său, care ne asculta încă din timpul războiului, a plâns când mi-a auzit vocea la ultima emisiune BBC în limba română. Am fost mișcat și de mulțumirile exprimate de unii dintre ei pentru ajutorul pe care li-l acordasem când și-au început cariera la BBC. În acea seară a venit cineva, pentru prima oară, cu sugestia să povestesc totul într-o carte. Argumentul lui și al altor prieteni de-ai mei este că așa avea ce povesti. „Ți-ai trăit prima tinerețe la Constanța, sub regimul comunist, ai făcut armata și Războiul de Șase Zile în Israel, ai lucrat apoi aproape patru decenii la BBC (cel mai longeviv membru al secției în limba română), ai fost interpret al Casei Regale britanice și al mai multor guverne.“ Toate acestea, spuneau ei, puteau prezenta interes pentru unii cititori din România. Iată deci un motiv să scriu.

Chiar lângă mormântul primei mele soții, Anda, în grădina crematoriului din Golders Green, Londra, se află statuia unui guru indian, Ghanshyam Das Birla (Pilani, 1894 – Londra, 1983). Pe soclul statuii se poate citi: „Ceea ce numim viață este

o călătorie minunată – plină de sens. Când și-a îndeplinit misiunea, persoana trece în neființă. Aceasta este legea eternă a naturii“. Întrebarea este, evident, care e misiunea mea și dacă a fost sau este pe cale de a fi îndeplinită. Și mi-am amintit că atunci când avea vreo șase sau șapte ani fiul meu cel mic, Adam, a văzut în parcul de lângă locuința noastră o bancă instalată de membrii unei familii, în memoria unei rude decedate. Băiatului meu i s-a părut foarte bună ideea și m-a informat că, după moartea mea, el împreună cu fratele și sora lui vor dedica și ei o bancă în amintirea mea.

— Și ce-o să scrieți pe spătar? am întrebat.

După câteva momente de gândire, Adam a răspuns:

— Această bancă este pusă aici cu drag în amintirea lui Dorian Galbinski. El a avut trei copii!

Deci pentru Adam, asta a fost misiunea mea: să am trei copii. Păi atunci misiunea este îndeplinită. Mai vreau doar ca acești trei copii ai mei să știe de unde vin, ca să poată și ei, la rândul lor, să continue firul povestirii. Acesta ar fi al doilea motiv.

Iar al treilea este un mic motiv egoist: se spune că atunci când îți amintești trecutul îți retrăiești viața. Iată de ce, cu toate îndoielile mele, m-am apucat de scris.

Și încă ceva: nu am ținut niciodată un jurnal. Aceste memorii sunt scrise în întregime... din memorie. Sau, cum se spune în engleză, sunt scrise *to the best of my recollection*. Așa că, dacă uneori datele se contrazic sau detectați mici erori geografice sau istorice, de vină este doar ea, memoria.

Rămâi cu bine, România – Shalom, Israel!

Neapole – 1 februarie 1965

Avionul iese din nori și virează spre stânga, pierzând lent din altitudine. Întreaga panoramă a orașului Neapole umple brusc hubloul. „Încă zece minute“, mă gândesc, „încă zece minute și sunt liber“.

Tot timpul zborului de la București mi-a fost teamă că s-ar putea întâmpla ceva neașteptat și că avionul se va întoarce... Și am fost oarecum dezamăgit că nu am văzut granița. GRANIȚA! Toată copilăria mea am fost fascinat de acest cuvânt, rostit de multe ori în șoaptă de adulți, în fraze ca: a fugit peste graniță, a trecut granița sau l-au prins la graniță. Mi-o imaginaam ca un balaur cu șapte capete, care ucide pe mulți când încearcă să treacă pe lângă el. Și pe câți a ucis chiar, la Dunăre sau la Marea Neagră!

Avionul aterizează și începe debarcarea. O femeie se oprește în capul scărilor și începe să strige:

— Hias, Hias!

— Ce este Hias? îl întreb pe tata.

— O organizație evreiască americană care îi ajută pe evreii est-europeni să emigreze în America. E clar că doamna nu vrea să plece în Israel.

Suntem întâmpinați de un reprezentant al Sohnut, Agenția Evreiască, care ne însoțește la hotelul unde va trebui să locuim timp de două săptămâni. Pe drum, vorbește tot timpul, zugrăvind-ne în culori vii viața din Israel, Pământul Făgăduinței pentru toți evreii, dar mai ales pentru tinerii ca mine și ca fratele meu.

— Ai studiat istoria? Fantastic! Nu puteai alege o materie mai căutată. Iar tu studiezi pianul? Ce viitor superb te așteaptă. Iar...

Toți tăcem. Nici nu-l ascult. Mă uit pe geamul autobuzului la dealurile italiene, la Marea Mediterană, Golful Neapole și, în depărtare, Capri. Acolo și-a construit suedezul Axel Munthe casa și a scris *Cartea de la San Michele!* Ce țară, Italia asta! Câtă dreptate a avut Byron când a spus: „Italia nu este o țară, este o senzație, un simțământ“. Acum sunt și foarte aproape de Modugno, Celentano, Fred Buscaglione, idoli adolescenței mele, din ale căror cântece am învățat puțina italiană pe care o vorbesc, dar pe care am practicat-o cu destul succes, zic eu, cu marinarii italieni care veneau în portul Constanța. Bineînțeles, ei erau sursa fâșurilor italienești, puloverelor „bouclé“ și țigărilor străine... Și, în fine, filmele cu Sofia Loren, Marcello Mastroianni, Alberto Sordi, Vittorio Gassman...

Mulți ani mai târziu, prietenul meu Ivan îmi spunea la Londra că nici un est-european nu uită vreodată imaginea și mirosul locului unde s-a întâlnit prima oară cu Occidentul. Pentru el este aeroportul Zürich și mirosul de parfum al dezinfectantului folosit în WC-ul pentru bărbați. Pentru mine va rămâne mereu claxonatul sutelor de mașini din Neapole și amestecul de mirosuri noi, greu de definit, dar dintre care cel mai distinct era cel al gazelor de eșapament.

A doua zi ieșim din hotel să încercăm să facem rost de ceva bani, vânzând „bunățile“ pe care le adusesem din România: mere și salam de Sibiu. E frig și umed. Un trecător care ne-a auzit vorbind românește și ne-a întrebat dacă ne poate ajuta ne îndrumă spre un restaurant care cumpără produse de la emigranții din România. Într-adevăr, patronul le cumpără și ne spune unde putem vinde verighetele de aur ale părinților. Până în ajunul plecării au purtat verighete normale, dar și-au făcut altele mai groase, deoarece autoritățile române permit ieșirea din țară cu verighete de până la 20 de grame. Străzile Occidentului or fi poate pavate cu aur, cum credeam noi în România, dar prețul oferit pentru verighete la Neapole este ridicol. Ni se propune un troc, pentru cele două inele ale părinților,

un radio cu tranzistori. Tata începe să râdă și le pune înapoi în buzunar.

Nu-i nimic. Vom face contrabandă. O prietenă din București îi spusese mamei că la Neapole există un magazin care se numește Carmel. Patronul, pe nume Sașa, evreu originar din România, îți dă două valize cu marfă să i le duci partenerului său din Israel. Noii imigranți au voie să aducă oricâte lucruri vor pentru casă, fără să plătească taxe vamale, care în Israel sunt foarte piperate. În schimb, el îți dă 20% din valoarea mărfii, dar nu în bani, ci tot în obiecte din magazinul lui.

Găsim magazinul și mama îi spune conspirativ patronului parola dată de prietena ei din București, „la noapte e lună plină”. Tipul nu înțelege. Mama privește în jurul ei și rostește din nou parola.

— A, sunteți din România, se dumirește el. Pofțiți pe aici.

Ne arată două valize gata pregătite și ne spune că valoarea mărfii din ele este de 400 de dolari.

— Puteți lua din magazin orice doriți, în valoare de 80 de dolari.

Am ales un magnetofon portabil și un mic covor persan.

— Uitați, e de lână, spune patronul indicând pe eticheta covorului cuvântul *wool*, uitând însă să ne arate și cuvântul anterior, *fringe*, care înseamnă franjuri și pe care oricum nu-l știam.

Ne dă numărul de telefon al partenerului său din Israel și ne roagă să-l sunăm după ce ajungem. Va veni el la noi acasă să ia valizele.

Nu pot s-o uit pe femeia de pe scara avionului care striga „Hias”. Seara, la masă la hotel, îi spun tatei că poate n-ar fi totuși o idee rea să căutăm biroul acestei agenții și să vedem despre ce e vorba.

— Știi bancul cu evreul de la New York care spune că spiritul lui de afaceri îl atrăgea spre Israel, dar că inima l-a adus în America, zice tata.

— Excelent bancul, remarcă reprezentantul Sohnut, apărut ca prin minune lângă masa noastră. Am vești bune, plecați spre Israel poimăine, s-au eliberat patru locuri pe vapor.

— Cele ale doamnei care striga „Hias“ la aeroport? întreb eu. Se face că nu înțelege și pleacă.

— Ne expediază mai repede, de teamă să nu schimbăm direcția, spune tata amuzat. Oricum, Dorică (așa eram alintat de ai mei), unde să mai căutăm alte paradisuri? Toată familia noastră este în Israel, nu avem pe nimeni în America și, oricum, știi vorba mea, „acolo unde nu sunt eu, acolo e bine“.

Două zile mai târziu ne imbarcăm pe vasul de pasageri *Moledet (Patria)*. Aproape toate familiile din România au, printre bagajele lor, două valize ca ale noastre, cele primite de la magazinul Carmel, absolut identice. N-o fi *Corabia nebunilor*, dar este cu siguranță vaporul contrabandiștilor. Să n-o pățim când ajungem la Haifa! Și cam toate familiile din România au printre membrii lor un fost student, dat afară de la facultate. Acum aflu misterul de care vorbea prietenul tatei, Ionel, când mi-a spus că studenții dați afară din facultăți primesc vize de plecare în decurs de câteva luni. Se pare că la UNESCO cineva ceruse excluderea României din organizație, pentru că practică o formă de antisemitism, exmatriculând studenți evrei din facultăți. Delegatul României, evident în urma indicațiilor primite de la București, a ripostat că studenții nu au fost exmatriculați, ci au părăsit facultățile de bunăvoie, pentru că primiseră vizele de emigrare. Și imediat familiile acestor studenți au obținut vizele. Ca și familia mea, de altfel, cum vom vedea mai târziu.

Avem o cabină cu patru cușete. Voiajul durează patru zile și cineva spune că marea este foarte agitată. Am plecat! Cum am ieșit din rada portului, am constatat că a avut dreptate. Tata se înverzește. Are rău de mare și vomită în chiuveta din cabină. După un timp e mai bine, dar preferă să rămână în pat, nu departe de chiuvetă. Împreună cu mama și Liviu, fratele meu, mai mic cu doi ani și 10 luni, ne ducem în salonul principal al navei. Eu plec să explorez și descopăr o sală cu o masă de ping-pong.

— Joci? mă întreabă în engleză un bărbat de vreo 35 de ani.

— Da, îi răspund și apuc una din palete.

Joacă bine, dar îl bat. Mă perfecționasem ani de zile, jucând cu colegul meu Titus la Tribunalul din Constanța, unde tatăl lui era asesor popular.

Un băiat de vreo 18-19 ani, care asistase la ultimele minute de joc, mă întreabă dacă sunt din România.

— Da.

— Și eu, mă cheamă Mihai. Tu câți ani ai?

— Am împlinit 20 în august.

— Suntem deci amândoi buni de armată, spune Mihai.

Ne plimbăm pe vas și stăm de vorbă. Timpul trece foarte încet. Ne ducem în salonul principal. Un bărbat intrase în vorbă cu mama și nu după mult timp au descoperit că sunt rude îndepărtate. El locuiește la New York și face o vizită în Israel. Ne întreabă dacă vrem să bem ceva.

— Coca-Cola, spun eu cu nonșalanță.

Chelnerul îmi aduce băutura. În sfârșit, voi gusta licoarea zeilor, a cărei reclamă nu lipsea din nici o caricatură antioccidentală din *Urzica* și alte publicații comuniste, în care mai vedeai și capitaliști burtoși, cu uriașe țigări de foi între dinți. Iau o sorbitură. Cum, nu este alcoolică? De ce aveam eu impresia că este mai tare decât votca? Și ce gust infect are! Păi siropul cu sifon de la Constanța și chiar braga sunt de o mie de ori mai bune! Nici lui Liviu nu-i place! Ne întoarcem în cabină. Tata este lungit în cușeta lui. Nu a mai vomitat, dar îi este rău în continuare.

A doua zi auzim cântece în salonul principal. Un grup de vreo 20 de tineri, băieți și fete, cântă în ebraică și, din când în când, aud „*Shalom Alehem*“. Tinerii vorbesc între ei franceza. Îl întreb pe unul dintre ei:

— Ce este cântecul ăsta? E despre scriitorul Șalom Alehem¹?

1. Pseudonimul scriitorului, dramaturgului și publicistului evreu rus de limbă idiș Șolom Nahumovici Rabinovici, primul care a scris literatură pentru copii. A zugrăvit cu realism și umor viața „oamenilor mici“, lumea evreilor din orașele și târgușoarele din răsăritul Europei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Autor al romanului *Tevi lăptarul*, după care s-a realizat filmul american de mare succes *Scripcarul de pe acoperiș* (*Fiddler on the Roof*).

— Ce scriitor? răspunde el. *Shalom Alehem* înseamnă în ebraică „Pace vouă“. Nu vorbești ebraica?

— Nici o boabă, îi răspund eu și continuăm conversația.

Îl cheamă Charlie Bouhadana și este evreu marocan. Emigrează în Israel cu întreaga lui familie, doi frați, unul mai mare, Albert, celălalt mai mic, Jojo, și două surori mai mici. Îmi spune că evreii au dus-o extraordinar de bine în Maroc, dar că în ultima vreme a început să sufle așa, o briză mai rece. Înțeleg, ca brizele, furtunile și în cele din urmă taifunul din Europa primei jumătăți de veac.

Următoarele două zile trec mai repede. Mi-am făcut prieteni și printre cei plecați din România, și printre cei din alte țări, din Franța, din Maroc, doi din Anglia și, bineînțeles, băieții Bouhadana, cu care nu scap nici o ocazie să-mi perfecționez franceza vorbită. Ne adunăm zilnic în salon, discutăm, fratele meu Liviu cântă la pian, dansăm.

În seara celei de-a patra zile vedem la orizont luminile portului Haifa. Ținându-ne strâns de balustrada punții stăm afară, parcă hipnotizați, în ploaia mărunță și aerul rece de februarie, să nu scăpăm intrarea în port. Câțiva pasageri mai în vârstă își șterg discret lacrimile. Așteptaseră poate zeci de ani clipele acestea și doresc foarte mult să le trăiască din plin. Vasul trage la chei seara târziu și ni se spune că formalitățile de debarcare, eliberarea actelor și repartizarea locuințelor se vor face dimineața. Este prima noapte liniștită petrecută de tata pe vas.

Haifa, 8 februarie 1965

Un oficial israelian, care vorbește perfect româna, ne ia certificatele de călătorie, un gen de pașaport românesc de unică folosință, adică doar de dus, fără întors, și copiază datele pentru noile buletine de identitate israeliene. Scoate apoi o hartă mică a Israelului și ne arată unde ni s-a repartizat un apartament: Carmiel¹.

1. Așezare urbană înființată în 1964, la peste 130 km nord de Tel Aviv.

— Foarte aproape de Tel Aviv, unde locuiește marea majoritate a familiei dvs. Semnați aici și sunteți liberi, puteți debarca, îi spune el tatei.

— La ce scară e harta? întreb eu cu falsă naivitate.

— O, nu știu exact, destul de mare.

— Ne mai gândim, adaug eu, trăgându-l pe tata pe punte.

Lonciu Davidescu, fratele mamei, ne scrisese că ne așteaptă în port și să nu acceptăm nici o locuință, nicăieri, până nu vorbim cu el.

— Carmiel, îi strig de sus de pe punte.

— Nu acceptați, vine răspunsul lui. Să văd dacă pot să fac ceva!

Îi spun funcționarului că nu acceptăm Carmiel, pentru că este prea departe de rudele noastre.

— Treaba dvs., ripostează el plictisit. Următoarea ofertă poate să nu fie la fel de bună.

— Ne asumăm riscul, închei eu discuția.

Și ne punem pe așteptat: o oră, două, trei. Tata începe să-și piardă răbdarea:

— Hai să luăm Carmiel și după aia vedem noi.

— Tată, îi spun, ai așteptat ani de zile și acum nu mai poți aștepta o oră? Să vedem ce face Lonciu.

După încă o jumătate de oră, funcționarul ne cheamă din nou la masa lui.

— Vi s-a repartizat un apartament de trei camere la Morasha¹, o suburbie a Tel Avivului. Se pare că aveți multă vitamină P.

— Ce e aia? întreb eu.

— Protecție, tinere, pile.

Ne înmânează noile acte și, cu tradiționala urare *Bruhim habaim* (Binecuvântați fie cei ce vin), versiunea israeliană a lui „Bine ați venit“, ne indică direcția pentru debarcare. Vitamina P funcționase!

1. Suburbie a localității Ramat Hasharon, situată la aproximativ 12 km distanță de Tel Aviv.

Lonciu este profesor la Institutul de Sport Wingate¹, antrenor la o echipă de baschet din prima ligă și antrenor secund al naționalei de baschet a Israelului. Apare des la televiziune, dă interviuri la radio și în ziare, pe scurt este foarte cunoscut. Are probabil admiratori și la Agenția de Absorbție.

După ce trecem prin vamă, unde un vameș ne spune zâmbind că așteaptă să vadă cât timp va mai trimitte patronul magazinului Carmel din Neapole marfă în valize identice, ne face semn că putem pleca.

— Știu tot, spune tata.

— Nici nu e prea greu, răspund eu.

Pe chei, pe lângă Lonciu și soția sa, Linica, ne mai așteaptă unchiul Cună, fratele mai mare al tatei, și Malka, sora lui mai mică. Îmbrățișări, sărutări, lacrimi. Împărțim valizele în trei mașini. Mama pleacă cu Lonciu și Linica, tata cu fratele lui, iar eu și Liviu cu Malka, în Peugeot-ul ei 404, care mi se pare culmea luxului și rafinamentului.

Distanța dintre Haifa și Tel Aviv este de cca 100 km, și unica șosea (de atunci) se învecinează, la dreapta, cu Marea Mediterană, iar la stânga, cu dune de nisip. Din când în când observ pe aceste dune bărci avariate și ambarcațiuni ceva mai mari, cu cabine de lemn.

— Sunt piese de muzeu, spune Malka, ghicindu-mi întrebarea din gând. În nave ca astea au venit în Palestina, după al Doilea Război Mondial, majoritatea imigranților evrei din Europa. Riscau nu numai scufundarea și moartea prin înec, dar și pericolul interceptării de către patrurile engleze care îi trimiteau înapoi sau îi escortau în Cipru, unde erau internați în lagăre de refugiați.

1. Orde Wingate, general în armata britanică și postat în Palestina la sfârșitul anilor '30, aflată pe atunci sub mandat britanic, a devenit adept al sionismului, a înființat o unitate de antiinsurecție anglo-evreiască și, în general, a acordat asistență grupurilor paramilitare evreiești care aveau să formeze armata Israelului după proclamarea statului în 1948. Wingate este considerat unul dintre primii prieteni ai statului evreu, și Institutul Național de Educație Fizică și Sport, înființat în 1957, a primit numele său.